

Oslo, 30. januar 2026

STLs høringsuttalelse om ekspertutvalgets rapport

STL (Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn) samler religioner og livssyn til dialog for et inkluderende, likebehandlende og livssynsåpent samfunn hvor alle kan kjenne seg trygge. Vi takker for muligheten til å svare på denne høringen.

Ekspertutvalget fortjener takk for å ha levert et viktig og godt bidrag innenfor rammene av sitt mandat. Rapporten gir viktige data og grunnlagsinformasjon til prosessen videre. Vi ønsker også å berømme utvalget for solid involvering av sentrale aktører på feltet underveis.

Denne høringsuttalelsen gir både overordnede merknader og konkrete tilbakemeldinger. Først, i kapittel 1, gis noen innledende bemerkninger om likebehandling og særstilling, samt tros- og livssynssamfunnenes nytteverdi overfor storsamfunnet. Videre i innledningen, i kapittel 2, drøftes formålet med rapporten og eventuelle tiltak. Svar på konkrete anbefalinger starter i kapittel 3, med en anbefaling av medlemstall som hovedkriterium for tilskudd. Dermed, i kapittel 4, kommenteres utvalgets anbefalinger til justeringer i beregningsgrunnlaget på generelt nivå, med noen konkrete merknader til både beredskap og livssynsbetjening i institusjoner. I kapittel 5 kommenteres utvalgets vurdering av hvordan forholdet mellom tros- og livssynssamfunn og kommunen kan bedres. I samme kapittel kommenterer vi også utvalgets diskusjon om statliggjøring. Siste hovedbolk drøfter endringsforslag til tilskuddsmodellen, først, i kapittel 6, med vektning av fordeler og ulemper ved de tre ulike modellene utvalget foreslår, også, i kapittel 7, to originale forslag som STL fremmer. Til slutt følger noen merknader om implementering i kapittel 8.

Oversikt over kapitler i dette høringssvaret:

1.	Innledende bemerkninger	2
2.	Hvilket problem skal løses?	6
3.	Medlemstall som kriterium for utregning av tilskudd	7
4.	Beregningsgrunnlaget	8
5.	Kommunenes forhold til tros- og livssynssamfunnene	12
6.	Drøfting av modellene ekspertutvalget skisserer	14
7.	Øvrige forslag til tiltak	17
8.	Om eventuell implementering av reform(er)	19

1. Innledende bemerkninger

Sentralt i STLs formål er *likebehandling*. Likebehandling er fundamentet for tros- og livssynsdialogen i vår regi; for samarbeidet tros- og livssynssamfunnene seg imellom, og mellom disse og myndigheter. At alle medlemmer anerkjennes på egne premisser og behandles med samme respekt; at alle gis anledning til å delta i henhold til sine ressurser, og på den måten bidra til et livssynsåpent samfunn, er avgjørende for tilliten og samholdet i STL som uenighetsfellesskap, og som det norske samfunn som helhet nyter godt av.

Et tilsvarende likebehandlingsprinsipp kommer til uttrykk i Grunnlovens § 16 fjerde punktum, som sier at alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes «på lik linje». Andre punktum i samme grunnlovsparagraf, om folkekirken, viser til Den norske kirkes særstilling, juridisk og praktisk. Begge disse bestemmelsene er sentrale hensyn i ekspertutvalgets rapport. Tilsvarende ligger de også til grunn for STLs høringsuttalelse. Selv om det blant STLs medlemssamfunn er ulike syn på hvorvidt Grunnlovens særbehandling av Den norske kirke bør endres i fremtiden, er ikke dette et tema for denne høringen. Grunnloven – slik den er i dag – legges til grunn i dette høringssvaret.

STLs fellesskap inkluderer både majoriteten og minoritetene på tros- og livssynsfeltet. I STL utgjør våre medlemmer i underkant av 75% av befolkningen, som omtrentlig tilsvarer andelen av befolkningen som er registrert i et tros- eller livssynssamfunn. Hvert medlem i STL, både majoriteten, Den norske kirke, og minoritetene – våre muslimske, hinduistiske, jødiske, bahá'iske, buddhistiske, humanistiske, sikhiske, holistiske og kristne medlemmer – har likeverdige stemmer. Med likebehandling som formålsparagraf anser vi det som et særskilt ansvar å hente frem de perspektivene som ofte forsvinner i storsamfunnet og i det tidvis ensidige fokuset på å tilrettelegge for majoriteten. For STL er det viktig å fremme løsninger som både ivaretar det reelle mangfoldet vårt og sikrer et godt minoritetsvern, og å fremme perspektiver som er fordelaktige for hele tros- og livssynsfeltet. Vi ønsker oss strukturelle rammer for et livssynsåpent samfunn som gagnar *hele* befolkningens tros- og livssynsutøvelse.

Utvalget foretar i rapportens kapittel 2, om juridiske rammer, en viktig juridisk-økonomisk definisjon av Den norske kirkes virksomhet, knyttet opp mot de ovennevnte setningene i Grunnlovens § 16: Utvalget foreslår et skille mellom det Den norske kirke gjør på vegne av hele samfunnet, «som folkekirke», og det som Den norske kirke gjør «som trossamfunn», på lik linje med alle andre tros- og livssynssamfunn. Språkbruken her er noe uheldig med tanke på selvforståelsen til Den norske kirke, som vil forstå sin rolle som folkekirke og som trossamfunn som to sider av samme sak. Poenget som ligger til grunn er imidlertid gyldig og kan formuleres på andre måter, nemlig at man i finansieringsordningen kan skille mellom det Den norske kirke gjør på vegne av hele samfunnet (samfunnsoppdrag) og hva man gjør for sine medlemmer (medlemsoppdrag). Diskusjonen om de to typer *oppgaver* Den norske kirke utfører, og hvordan de finansieres ulikt, er et nyttig bidrag til diskusjonen om det såkalte beregningsgrunnlaget fra utvalgets side.

Selv om dagens tilskuddsordning bærer preg av at den historisk har vært en kompensasjonsmekanisme i en tid med norsk statskirke, er tilskuddsordningen i dag en del av myndighetenes aktivt understøttende politikk for tros- og livssynsutøvelse i et livssynsåpent samfunn. Tilskuddsordningen gjenspeiler både (a) myndighetenes likeverdige anerkjennelse av de ulike tros- og livssynssamfunnene gjennom tilsvarende tilskudd per medlem, og (b) Den norske kirkes særstilling på to måter; både ved at modellen fungerer slik at

Den norske kirkes finansiering er utgangspunkt for utregningen av de øvriges finansiering, og ved at Den norske kirke mottar særskilte tilskudd som de øvrige ikke får.

Politikkutforming for tros- og livssynsfeltet har de siste tiårene opparbeidet god tradisjon for brede forlik. Vi vil benytte anledningen denne høringen gir, til å påpeke betydningen av bredt forlik også i denne saken. Brede forlik skaper forutsigbarhet og stabilitet for et felt som er særskilt sårbart. Det skaper også gode vilkår for samhold, brobygging og dialog, som er regjeringens satsningsområde #1 i strategien for tros- og livssynspolitikken, som ble lansert juni 2025¹.

Til slutt vil vi understreke at vi tar avstand fra retorikk og politikk som prøver å forfordle noen tros- eller livssynssamfunn fremfor andre. Vi vil ikke akseptere at grupper basert på diskrimineringsgrunnlag, som religion eller etnisitet, snakkes opp eller ned til fordel eller ulempe for andre. I STL står vi samlet om likebehandling og ikke-diskriminering.

1.1. Tros- og livssynssamfunnenes nytteverdi

Finansiering av tros- og livssynssamfunn har stor egenverdi, men vil også reise spørsmål om kost-nytte. Vi merker oss at nytteverdien tros- og livssynssamfunn bringer til storsamfunnet og fellesskapet i svært liten grad diskuteres i rapporten eller debatten for øvrig. Vi vil derfor benytte anledningen til å synliggjøre noen av godene tros- og livssynssamfunnene tilfører samfunnet, for det å finansiere tros- og livssynssamfunn er god samfunnsøkonomi.

1.1.1. Fellesskap, mening og livskvalitet

Tros- og livssynssamfunnene skaper fellesskap og sosialt samhold, med lavterskeltilbud for folk som trenger støtte, omsorg eller et sted å høre til. Fellesskapene bygges på tvers av alder, etnisitet og sosioøkonomisk bakgrunn. Møteplassene styrker sosial tilhørighet og reduserer ensomhet.

Tros- og livssynssamfunn tilbyr mening og livskvalitet i folks liv. Mange mennesker finner håp og retning i livet gjennom sin tro eller sitt livssyn. Ritualer tilknyttet viktige overganger i livet – som dåp, navnefest, upanayana, første kommunion, bar/bat mitzva, konfirmasjon, bryllup og begravelser – står sterkt i Norge, hvor befolkningen i dag tilhører et mangfold av tros- og livssynssamfunn.

1.1.2. Trygge rom

Trygge rom og livssynsbetjening er en sentral tjeneste for de fleste tros- og livssynssamfunn. Prester og tilsvarende sjelesørgere og livsveiledere er under streng taushetsplikt og kan gi mulighet til å ta opp eksistensielle og krevende temaer. Trygge, taushetsbelagte rom er et sivilsamfunnsgode ikke bare som

¹ <https://www.regjeringen.no/contentassets/f472ac2454d94a37a1f8a290cd3bf309/no/pdfs/strategi-livssynsapent-samfunn-2025-2030.pdf>

tjeneste i seg selv, men gjennom kunnskapen om at det finnes, som kan ha en betryggende effekt på mennesker. Livssynsbetjening supplerer velferdsstaten med en unik samtaltjeneste og eksistensiell helse, som er gratis og som regel med minimal ventetid.

1.1.3. Mobiliserende integrering og tillitsnettverk

Integrering, inkludering og mangfold er sentralt i mange tros- og livssynssamfunn. De er ofte en landingsplattform for innvandrere og kan fungere som en bro til storsamfunnet, hvor flere tilbyr språkopplæring og praktisk hjelp. De skaper rom for kulturelt og religiøst mangfold, samt viser at det er mange måter å leve gode liv på i Norge. Det styrker minoriteters tilhørighet og livskvalitet.

Landets tros- og livssynssamfunn har store og tillitsbaserte nettverk med frivillige mennesker som kan mobiliseres. Mange tjenester og aktiviteter til befolkningen gis gjennom gratis innsats, som sparer det offentlige for store summer. At mennesker bruker sin fritid på tjenester og tilbud, og at folk benytter dem, viser at det er behov for disse tilbudene. Dette inkluderer matutdeling, seniortreff, ungdomsklubber, babysang, leksehjelp, korsang, dansegrupper og mer. Uten støtte vil disse tilbudene svekkes betraktelig, ikke minst i mangfold, og det vil koste det offentlige mye mer å erstatte dem. I tillegg gir engasjement i disse organisasjonene som regel trening i demokratiske strukturer og prosesser, samt ledertrening for ungdom.

1.1.4. Barn, unge og personlig utvikling

Det er stor bredde i tilbud for barn og unge. Mange tros- og livssynssamfunn tilbyr gratis fritidsaktiviteter som kor, dans, speider, ungdomsklubber og idrett. Dette gir barn og unge positive og konstruktive alternativer til kommersielle aktører og ressurskrevende tilbud, i tillegg til å redusere utenforskap og kriminalitet.

Videre er tros- og livssynssamfunn miljøer for etisk refleksjon og veiledning. De oppmuntrer til bevisste forhold til etiske og eksistensielle spørsmål, som særlig styrker folk i livets veivalg, ikke minst for unge. Tros- og livssynssamfunn har strukturer for de lange og dype tankene, som kan gi en nødvendig motvekt til hverdagslivet som kan preges av hastverk og overfladiske gjøremål. At eksistensielle spørsmål blir håndtert i et fellesskap, styrker befolkningens psykiske helse og resiliens. Forskning viser at de som tilhører slike fellesskap ofte har sosial støtte og utvikler en større motstandsdyktighet i møte med kriser².

² Oppsummering av tidligere forskning kan finnes f.eks. på s. 24 i FHI-rapporten «Barn og unges psykiske helse: Forebyggende og helsefremmende folkehelseiltak. En kunnskapsoversikt» (2018) og i kartleggingsstudien av forskningslitteraturen om sosial støtte og psykisk helse «Social support and recovery from mental health problems» av Bjørlykhaug m.fl. (2021).

1.1.5. Strategiske samarbeidspartnere i totalberedskapen

Tros- og livssynssamfunn er omtalt som strategiske samarbeidspartnere beredskapssammenheng³, og beredskap er et satsingsområde i regjeringens strategi for et livssynsåpent samfunn⁴.

Totalberedskapskommisjonen⁵ fremhevet at tros- og livssynssamfunn er «godt organiserte fellesskap som kan bidra fleksibelt ved kriser», blant annet med «stor mobiliseringsevne av frivillige», «lokaler til rådighet» og med «medmenneskelig støtte og omsorg». Beredskapsmeldingen⁶ la til at tros- og livssynssamfunn er «en viktig ressurs» som «nyter stor tillit og evner å etablere kontakt med grupper i befolkningen offentlige myndigheter hadde problemer med å nå ut til».

Ekstremismekommisjonen⁷ skrev at tros- og livssynssamfunn tilbyr «fellesskap og holdepunkter for mange mennesker i samfunnet», og «[felles] tilhørighet, verdier og andre faktorer gjør at tros- og livssynssamfunn kan bidra til å styrke den enkeltes motstandskraft mot radikaliserings». Kommisjonen skrev også «[tros-] og livssynssamfunn er samarbeidspartnere for kommuner og andre lokale aktører i det forebyggende arbeidet mot ekstremisme» og kan «tilby både ressurser og kompetanse og bidra i både det brede forebyggingsarbeidet og med mer målrettet innsats når det er behov».

1.1.6. Like muligheter, åpenhet og kontakt

I tillegg gir en offentlig tilskuddsordning utjevning av muligheter for fellesskap og engasjement. I Norge har det offentlige lang tradisjon for å støtte idrett, kultur og mange frivillige initiativ og tiltak, med den hensikt å gi alle innbyggere like muligheter. Ingen annen sektor enn vår har høyere grad av medlemskap og organisering: Mer enn 7 av 10 nordmenn er medlem av et tros- eller livssynssamfunn, som viser at dette er noe som betyr mye for oss.

Til slutt sørger en offentlig ordning for åpenhet og kontakt med det offentlige. Offentlige tilskuddsordninger til tros- og livssynssamfunn gir en struktur og et incentiv for kontakt mellom offentlig myndigheter og tros- og livssynssamfunn, som er fordelaktig for begge parter. Kontakten gir både en anerkjennelse av at religion og livssyn er viktig i folks liv og tilbyr en anledning for tros- og livssynssamfunn til å reflektere over sitt eksistensgrunnlag og sin praksis, særlig gjennom rapportering og dialog. Kontakten gir også offentlige myndigheter anledningen til å utvikle faglig ekspertise på området, og på den måten både forstå og å tilrettelegge for sine innbyggere på en bedre måte.

³ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2024-2025/inns-202425-490s/?all=true#m3>

⁴ Se satsingsområde 4 (s.34–37):

<https://www.regjeringen.no/contentassets/f472ac2454d94a37a1f8a290cd3bf309/no/pdfs/strategi-livssynsapent-samfunn-2025-2030.pdf>

⁵ S. 131 og 136 i NOU 2023: 17, «Nå er det alvor: Rustet for en usikker tid»:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/4b9ba57bebae44d2bebfc845ff6cd5f5/no/pdfs/nou202320230017000dddpdfs.pdf>

⁶ S. 71 i Meld. St. 9 (2024–2025), «Totalberedskapsmeldingen: Forberedt på kriser og krig»:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/c24e6978185f4a49a7d2689a4741a9b1/no/pdfs/stm202420250009000dddpdfs.pdf>

⁷ S. 249–252 i NOU 2024: 3, «Felles innsats mot ekstremisme: Bedre vilkår for det forebyggende arbeidet»:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/b09f8768c15d4d4f9ac8acfab0bf05e3/no/pdfs/nou202420240003000dddpdfs.pdf>

2. Hvilket problem skal løses?

Den offentlige debatten som ledet til oppnevningen av ekspertutvalget hadde som mer eller mindre uttalt premiss at de offentlige utgiftene til tros- og livssynssektoren hadde en større vekst enn andre poster på statsbudsjettet, og at ordningen dermed ikke var bærekraftig. Ekspertutvalgets rapport tilbakeviser denne virkelighetsbeskrivelsen. De viser at Den norske kirkes tilskudd fra kommunene er gjennomgående lavere enn pris- og lønnsvekst, mens tilskuddet fra staten har vært omtrent lik prisveksten. Tilskuddssatsen til andre tros- og livssynssamfunn har vokst noe saktere enn konsumprisindeksen 2021–2024: 14,2 % mot 15,1 %. Basert på ekspertutvalgets utregninger kan vi dermed slå fast at tilskuddsordningen ikke står i fare for å miste sin bærekraft, i overnevnte forståelse av begrepet.

På bakgrunn av dette mener vi det er viktig med en tydelig refleksjon rundt hvilke problemstillinger eventuelle reformer av tilskuddsordningen søker å løse.

2.1. Kostnadsnivå

STL mener ikke dagens finansieringsnivå, altså den samlede kostnaden til tros- og livssynssektoren, er for høy. Det er en relativt lav utgift på statsbudsjettet sett opp imot hva den positivt genererer av nytteverdi for samfunnet. Det er ikke dette problemet som skal løses.

Tilskudd til tros- og livssynssamfunnene har både en stor egenverdi og en stor nytteverdi. Egenverdien til tros- og livssynssamfunn handler om rammene for å realisere den menneskerettslige religionsfriheten. Nytteverdien handler om godene tros- og livssynssamfunnene tilfører samfunnet. Begge er vesentlige for Norge, og tros- og livssynssamfunnenes nytteverdi er godt dokumentert, som eksemplifisert i 1.1. ovenfor.

2.2. Forutsigbarhet

En annen problemstilling i ekspertutvalgets arbeid handler om å øke forutsigbarhet. Formålet i ekspertutvalgets mandat var at de skulle komme med «forslag til alternative tilskuddsordninger som er mer bærekraftige og forutsigbare for Den norske kirke, andre tros- og livssynssamfunn og staten enn dagens ordning er». I tillegg til å kommentere utvalgets reformforslag, fremmer vi et eget forslag for å øke forutsigbarheten for både myndighetene og tros- og livssynsfeltet under kapittel 7.1. Forslaget går ut på å skille et «forsinket» tilskuddsår fra et grunnlagsår, etter inspirasjon fra andre offentlige tilskuddsordninger.

2.3. Politisk legitimitet

En tredje problemstilling er knyttet til den politiske legitimiteten til tilskuddsordningen. Hvis en tilskuddsordning skal være bærekraftig over tid, må den oppleves som politisk legitim. Det handler blant annet om gjennomsiktighet, graden av politisk kontroll, virkningene av ordningens mekanismer og spørsmål om kost-nytte-verdi. Per i dag, opplever STL at det er bred politisk oppslutning om en aktivt understøttende politikk, og endringer i ordningen må også vurderes ut fra om de bidrar til å styrke eller svekke denne tilliten. Det er også avgjørende for ordningens legitimitet at den er utviklet i god dialog og samarbeid med tros- og livssynsfeltet.

2.4. Folkekirkens særstilling

Til slutt er det et viktig spørsmål om hvorvidt dagens ordning i for liten grad eller for stor grad reflekterer Den norske kirkes særstilling som en folkekirke. I denne høringsuttalelsen vurderes dette hensynet konsekvent i sammenheng med likebehandlingsprinsippet, som to hensyn i tandem, både i Grunnlovens § 16, i utvalgets mandat og rapport, samt på feltet for øvrig.

3. Medlemstall som kriterium for utregning av tilskudd

I rapportens kapittel fem, diskuterer utvalget mulige reformer i selve ordningen, ulike *modeller* for tilskudd til Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn. Før det går inn på modellene, diskuteres det ulike *kriterier* for utregning, der alternativer, eller supplementer til dagens medlemstallkriterium legges til grunn.

Selv om det i teorien kan finnes visse fordeler ved de ulike som kriterier ekspertutvalget diskuterer, viser utredning i all hovedsak at andre kriterier enn medlemstall både vil skjevfordele fordelene og ulempene, og – ikke minst – skape betydelig byråkratiske tilleggsbelastninger. Å basere seg på søknader eller vage parametere som «faktisk aktivitet» eller «særtrekk ved den enkelte konfesjon/livssyn» gir ingen tydelige svar på om det vil gi økt eller redusert likebehandling. Derimot er det tydelig at det vil gi betydelig økt saksbehandling. Vi deler derfor ekspertutvalgets vurdering om at medlemstall bør være det primære kriterium for utregning av tilskudd til tros- og livssynssamfunn. Medlemstall er et enkelt og likebehandlende kriterium, som også kan forankres i at den menneskerettslige tros- og livssynsfriheten først og fremst er individuell. Tilskudd til de oppgavene Den norske kirke gjør på vegne av alle (samfunnsoppdrag), som for eksempel gravferdsforvaltning og kirkebevaringssondet, kommer i tillegg.

Medlemstall som kriterium kan gjelde uavhengig av modell.

4. Beregningsgrunnlaget

Med ekspertutvalgets grunnleggende skille av Den norske kirkes to oppgavetyper, vist til ovenfor (samfunnsoppdrag/medlemsoppdrag), diskuterer utvalget mulige endringer i beregningsgrunnlaget til tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke.

Utvalget diskuterer en rekke oppgaver og elementer, hvor noen av disse foreslås beholdt i beregningsgrunnlaget, og andre foreslås tatt ut. Ekspertutvalgets gjennomgang av oppgaver som er beløpsfestet og foreslått tatt ut av beregningsgrunnlaget utgjør til sammen 73 kr i reduksjon av 2025-medlemsstatsen på 1554 kr.

De konkrete oppgavene som foreslås holdt utenfor oppfattes ikke totalt omveltende for ordningen. Dette ekskluderer «marginal» infrastruktur, som det heller ikke er gitt noen konkrete tall for, og som vi omtaler nærmere under 4.3.1. nedenfor. Vi vurderer ekspertutvalgets gjennomgang i hovedsak som en ekstra kontroll av, og bekreftelse på at, beregningsgrunnlaget allerede er adekvat. De oppgavene som Den norske kirke skal gjøre på vegne av alle (samfunnsoppdrag), og dermed få tilskudd til uten at det inngår i beregningsgrunnlaget for de øvrige tros- og livssynssamfunnene, ansees som nokså avklart, og Den norske kirkes særstilling dermed godt ivaretatt.

Listen med oppgaver og elementer som foreslås tatt ut av beregningsgrunnlaget oppfattes derimot ikke som ubetydelig, den vil medføre tilskuddsreduksjon med tilsvarende konsekvenser for alle våre medlemmer, utenom Den norske kirke. Reduksjonen i beregningsgrunnlaget kommer i tillegg til det som allerede holdes utenfor beregningsgrunnlaget i dag, som for eksempel tilskuddet til gravplassforvaltning og kirkebevaringsprogrammet. Som nevnt, ville det i tall innebære en reduksjon i 2025-tilskuddssatsen i fra 1554 kr til om lag 1480 kr per medlem (-4,7%). Dette kunne kanskje for noen fremstå lite, men det er ikke ubetydelig for våre medlemmer. Nærmere fem prosent i permanent reduksjon i driftstilskudd vil få konsekvenser for aktivitet og tjenester.

Ekspertutvalgets tallfestede forslag til endringer i beregningsgrunnlaget oppfattes ikke å utfordre likebehandlingsprinsippet på et grunnleggende nivå. Samtidig vil det kunne være diskusjoner om detaljer for de enkelte oppgavene og utgiftene, for eksempel på hvorvidt valgordningen til Den norske kirke er en oppgave de utfører på vegne av alle, og dermed må holdes utenfor beregningsgrunnlaget, eller på vegne av egne medlemmer og dermed må inngå i beregningsgrunnlaget. For slike diskusjoner viser vi til våre medlemssamfunns egne høringssvar.

For kommentarer til utvalgets vurderinger om mulig uttrekk av utgifter til «marginal» infrastruktur hos Den norske kirke, se kapittel 4.3.1. nedenfor.

Videre er det to momenter som STL ønsker å kommentere nærmere på bakgrunn av at det pågår utvikling og politikkutvikling på feltet. Det gjelder livssynsbetjening og beredskap.

4.1. Generelt om mangfoldiggjørende grep

Før vi går spesifikt inn på livssynsbetjening og beredskap, vil vi kommentere en generell observasjon fra leringen av ekspertutvalgets rapport.

Utvalget foreslår «å ta ut av beregningsgrunnlaget» på tre ulike måter: Ved at støtten (a) fortsatt går til Den norske kirke, men tas ut av beregningsgrunnlaget (omdefinere til «samfunnsoppdrag»), (b) blir overført til andre institusjoner, eller (c) blir overført til søkbare tilskuddsordninger som er åpne for andre tros- og livssynssamfunn. Når det gjelder f.eks. livssynsbetjening i offentlige institusjoner, som Kriminalomsorgen og universiteter, foreslås løsning b. Det betyr at institusjonene selv vil motta midlene som Den norske kirke mottar til disse formålene i dag, for å sørge for samme formål direkte under institusjonen.

Det er verdt å merke seg at i de tilfellene utvalget foreslår slike overføringer, er utvalget konsekvent på å anmode at politikken bør løses på en *mangfoldig* måte. Det kan for eksempel innebære at universitetene må få i oppgave fra myndighetene å sikre en mangfoldig samtalejeneste som speiler deres reelle tros- og livssynsmangfold. Et fåtall steder ser vi pilotprosjekter allerede i dag, for eksempel på Universitetet i Oslo Livssynsåpent senter⁸ eller Forsvarets tros- og livssynskorps⁹, som tilbyr en mer mangfoldig livssynsbetjening. Tilsvarende kan dette for eksempel innebære at politiet inngår lokale avtaler angående dødsbudskap, avhengig av behov og tilgjengelige ressurspersoner.

Reformer som i større grad enn dagens situasjon tilrettelegger for det reelle mangfoldet vi har, vil STL anse som svært positivt og velkomne, ettersom det styrker strukturer for et livssynsåpent samfunn. Dette handler ikke om å gjøre rommet trangere for Den norske kirke, men å åpne opp for flere. Det handler heller ikke om å *skape* et mangfold, men å *forholde seg til* det mangfoldet som fins allerede, og tilby ordninger som gjenspeiler mangfoldet i befolkningen. Det fins personell i ulike tros- og livssynssamfunn som har kompetanse som er relevant for disse oppgavene i dag, og det vil bli flere av dem fremover. I tråd med både STLs formål og regjeringens strategi for et livssynsåpent samfunn (se satsingsområde 2¹⁰), er dette en mulig og ønsket utvikling for en likebehandlende og aktivt understøttende politikk, som strategien legger til grunn (se strategiens prinsipp 7¹¹).

4.2. Livssynsbetjening

STL sendte et brev til regjeringen 17. januar 2025 om livssynsbetjening i offentlige institusjoner¹². Her skrev vi at det å «bygge ut et mer mangfoldig tilbud [...] vil være en viktig del av realiseringen av det livssynsåpne samfunnet» og at en «økt satsing på livssynsbetjening vil bidra til dette». STL anbefalte regjeringen å ta nye grep for å ivareta også «de minste tros- og livssynsretningenes mulighet til å yte tilsvarende tjenester»,

⁸ <https://www.samtalesenter.uio.no/index.html>

⁹ <https://www.forsvaret.no/om-forsvaret/organisasjon/forsvarets-fellestjenester/forsvarets-tros-og-livssynskorps>

¹⁰ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/regjeringens-strategi-for-et-livssynsapent-samfunn-20252030/id3111211/?ch=4#id0025>

¹¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/regjeringens-strategi-for-et-livssynsapent-samfunn-20252030/id3111211/?ch=2>

¹² <https://stl.no/wp-content/uploads/2025/01/Brev-til-regjeringen-fra-STL-vedr-livssynsbetjening-i-offentlige-institusjoner-1.pdf>

hvor vi ikke forventet «totalendring [...] på kort tid» men at det at «departementene gjør grep nå som legger bedre til rette for at endringene kan gro frem over lengre tid».

Selv om det er behov for harmonisering på tvers av institusjoner, må også ordninger ta hensyn til ulike sektors særpreg. Ekspertutvalget har i sin utredning ikke tatt inn over seg for eksempel Kriminalomsorgens særpreg når de peker på Forsvarets tros- og livssynskorps som mulig modell. Helt sentralt i Kriminalomsorgen står den såkalte «importmodellen», hvor ulike tjenester hentes inn fra eksterne aktører. For eksempel kan en bibliotekar hentes fra kommunen, en lærer fra fylkeskommunen, osv. Importmodellen er et nødvendig grep for tjenestenes legitimitet og selvstendighet, slik at de på ingen måte blir del av den straffereaksjonen som de innsatte er underordnet i fengslet. STL støtter den mangfoldiggjøringen av livssynsbetjening i kriminalomsorgen som ekspertutvalget anbefaler, men presiserer samtidig at ordningen må løses på en slik måte at de som utfører samtaltjenesten ikke er ansatt av Kriminalomsorgen selv. STL kan være behjelpelig med å foreslå slike alternative løsninger.

Livssynsbetjening i offentlige institusjoner innebærer livssynsbetjening i fengsler, forsvaret, sykehus/helseinstitusjoner og på høyere utdanningssteder. En politikktutforming på dette feltet må nødvendigvis være koordinert og sektorovergripende, som krever samordning.

4.3. Beredskap

STL har jobbet stadig mer med beredskap de siste årene. I 2025 har STL hatt et prosjekt om beredskap, og i den forbindelse er det gjort et analysearbeid om hvordan tros- og livssynssamfunnene i større grad kan jobbe med, og sammen om beredskap. Dette omfatter både det å forberede seg på kriser – f.eks. å gjøre seg forberedt på naturkatastrofer og pandemier, og det å forebygge kriser – for eksempel å hindre radikaliserings og bygge tillitsstrukturer i samfunnet.

Flere offentlige dokumenter og utredninger har de siste årene anerkjent både tros- og livssynssamfunnene allerede utførte innsats for totalberedskapen, og deres potensial for å bidra ytterligere både i forberedelser og forebygging. Dette inkluderer eksempler som Koronakommisjonen¹³, Koronautvalget¹⁴, Totalberedskapskommisjonen¹⁵ og Ekstremismekommisjonen¹⁶. I juni 2025 lanserte også regjeringen strategien for et livssynsåpent samfunn, hvor beredskap er et satsingsområde¹⁷. At bredden av tros- og

¹³ NOU 2022: 5, «Myndighetenes håndtering av koronapandemien – del 2: Rapport fra Koronakommisjonen»:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/d0b61f6e1db40d1bb92ff9d9b60793d/no/pdfs/nou202220220005000dddpdfs.pdf>

¹⁴ Se sider 220, 223 og 237, NOU 2023: 16 «Evaluerings av pandemihåndteringen: Rapport fra Koronautvalget»:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/b1dace9390054c85a5a87c7bbf1bc384/no/pdfs/nou202320230016000dddpdfs.pdf>

¹⁵ Se s. 71, NOU 2023: 17, «Nå er det alvor: Rustet for en usikker tid»:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/4b9ba57bebae44d2bebf8c845ff6cd5f5/no/pdfs/nou202320230017000dddpdfs.pdf>

¹⁶ Se sider 249–252, NOU 2024: 13, «Felles innsats mot ekstremisme: Bedre vilkår for det forebyggende arbeidet»:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/b09f8768c15d4d4f9ac8acfab0bf05e3/no/pdfs/nou202420240003000dddpdfs.pdf>

¹⁷ Se satsingsområde 4: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/regjeringens-strategi-for-et-livssynsapent-samfunn-20252030/id311121/?ch=6>

livssynssamfunn skal bidra mer i fremtidens beredskapsarbeid kan dermed anses som en etablert ambisjon og et pågående arbeid.

Om beredskap diskuterer ekspertutvalget tre konkrete områder: Infrastruktur, deltakelse i beredskapsråd mv. og dødsbudskap. For de to sistnevnte og tallfestede momentene foreslår utvalget enten å overføre til institusjon eller å opprette egen støtteordning, inkludert å åpne opp for mangfold og lokalt tilpassede avtaler. Denne type løsninger har vi allerede kommentert ovenfor. Når det gjelder det ikke-tallfestede momentet, infrastruktur, er det mer komplisert, som vi kommer inn på nedenfor.

4.3.1. «Marginal» infrastruktur

Med infrastruktur, menes her det som i rapportens tabell 4.1 (s. 70 i ekspertutvalgets rapport) kalles «marginal» infrastruktur. Det vil si, «[kravet] om å holde den fysiske infrastrukturen i en slik stand at bygningene kan benyttes som kirker og ha en tilfredsstillende bemanning» også der det «stemmer dårlig med de demografiske forholdene». Her viser utvalget tilbake til Stortingets behandling våren 2012, hvor Den norske kirkes *landsdekkende* karakter ble diskutert. I den gjeldende trossamfunnslovens kapittel 3 om Den norske kirke, sier § 10 at lovens formål er «å legge til rette for at Den norske kirke forblir en landsdekkende og demokratisk evangelisk-luthersk folkekirke». Ut ifra argumentet om at ingen andre tros- eller livssynssamfunn har et slik *offentlig lovkrav* om å være landsdekkende, drøfter utvalget hvorvidt det er en ekstrakostnad ved dette som bør holdes utenfor beregningsgrunnlaget.

Blant STLs medlemsorganisasjoner er det mange som er landsdekkende. De betjener medlemmer over hele landet med seremonier og andre religiøse tjenester eller livssynstjenester, uten å ha egne bygninger og ansatte i hver enkelt kommune. Selv om STL ser at det er mulig å lese utvalgets vurderinger på rapportens side s. 67–69 som at det finnes et lovfestet krav til Den norske kirke om å opprettholde *gjeldende* kirkebyggstruktur, forstår STL ikke loven som et *juridisk* hinder for at Den norske kirke selv råder over sin bygningsmasse. Dette bekrefter også utvalget på s. 38, hvor utvalget skriver at kirkebygg kan "tas helt ut av drift". En for streng tolkning av loven, vil innebære urimelige begrensninger på Den norske kirkes selvstendighet. Lovens krav om at Den norske kirke skal være «landsdekkende» er ikke brutt, selv om Den norske kirke for eksempel skulle bestemme seg for å redusere antall kirkebygg i noen kommuner, eller å avhende kirkebygninger, slik det bl.a. har vært gjort i Oslo, og som det har vært foreslått i Kristiansand.

Ekspertutvalgets punkt om «marginal infrastruktur» er for STL det mest krevende momentet som utvalget diskuterer knyttet til beregningsgrunnlaget. Det var også for krevende til at ekspertutvalget klarte å lande noe konkret av tall og forslag, utover at Stortinget eventuelt kan «[fastsette etter] skjønn» et eget beløp¹⁸. Som ekspertutvalget selv diskuterer, er bygg og bemanning en forutsetning for alle tros- og livssynssamfunn, og også små tros- og livssynssamfunn håndterer medlemmer over hele landet. Dette oppleves ressurskrevende uavhengig av organisasjonsstørrelse, og minoritetene har ikke Den norske kirkes stordriftsfordeler. Samtidig er det grunn til å anerkjenne at Den norske kirke bærer store kostnader

¹⁸ Se ekspertutvalgets rapport, kapittel 4.6.2, s. 69:

https://www.regjeringen.no/contentassets/5e2c61ce3c2a490bb5a25041fd6cfc38/no/pdfs/ekspertutvalg_finansiering-tros-og-livssynssamfun.pdf

knyttet til å holde en infrastruktur i alle landets kommuner og på steder med lite befolkningsgrunnlag, men der opprettholdelsen av slik infrastruktur er viktig for de lokalsamfunn det gjelder.

Det er imidlertid ikke uten videre et argument for at deler av dette skal trekkes ut av beregningsgrunnlaget, og STL vil prinsipielt ikke anbefale uttrekk fra beregningsgrunnlaget på bakgrunn av «marginal infrastruktur». Mange tros- og livssynssamfunn har særlige kostnader knyttet til geografi og tilgjengelighet. STL viser her også til vurderingen fra utvalgets medlem Sandvig, som uttrykker et tydelig forbehold om dette punktet, da støtte til kirkelige formål som bygg, stillinger og aktiviteter i Den norske kirkes regi har inngått i beregningsgrunnlaget siden 1969. Siden 1969 er Den norske kirke blitt friere fra staten og likebehandlingsprinsippet blitt grunnlovsfestet. En mulig vurdering er derfor at det vil utfordre det grunnlovsfestede likebehandlingsprinsippet, eller den menneskerettslige skranken mot usaklig forskjellsbehandling, å ta støtten til denne infrastrukturen ut av beregningsgrunnlaget.

Vi avventer et eventuelt mer konkret og tallfestet forslag fra departementet før vi avgir vår endelige vurdering av dette punktet, men legger primært vårt prinsipielle standpunkt, gjengitt over, til grunn. Skulle Stortinget foreta en slik endring, foreslår vi sekundært at summen danner en egen tilskuddsordning for nybygg og vedlikehold av eksisterende bygg med kommunenes seremonilokaler og lokaler for tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke som formål. Dette forslaget utdypes videre under 7.2 «Øvrige tiltak for økt forutsigbarhet» nedenfor.

5. Kommunenes forhold til tros- og livssynssamfunnene

Et sentralt mål i utvalgets mandat er å videreutvikle forholdet mellom alle tros- og livssynssamfunn og kommunen. Utvalget drøfter dette og kommer til konklusjon om at det generelt bør videreutvikles kontakt med tros- og livssynssamfunn uavhengig av hvorvidt kommunen gir dem tilskudd eller ei. I rapportens kapittel 1.4.6 foreslås også konkrete agendapunkter for slik kontakt. Til dette stiller STL seg positive. Dette bør sees i sammenheng med regjeringens strategi for et livssynsåpent samfunn, som også har mål om styrket samarbeid mellom tros- og livssynssamfunn og kommunene.

Vi ønsker i tillegg å påpeke at det synes som om ekspertutvalget ikke har hatt blikk for utfordringer knyttet til at kommunene har en formell relasjon til Den norske kirke på to måter – finansiering og gravferdsforvaltning – og hvordan dette kan vanskeliggjøre samarbeidet lokalt mellom kommunene og øvrige tros- og livssynssamfunn, som ikke har formaliserte relasjoner til kommunen på samme måte. Her lener vi oss på tilbakemeldinger vi har fått over tid fra våre lokale dialoggrupper i STL. Vi lener oss også på Oslo kommune, som landets første kommune med en egen tros- og livssynsstrategi, og deres hørings svar i denne høringsrunden¹⁹.

¹⁹ Oslo kommune skriver blant annet at «[det] at stat og kommune har et delt ansvar for finansiering av Dnk er et kompliserende element i dagens ordning» og at de stiller seg «positiv til en endring der staten tok over finansieringsansvaret» og påpeker

Dersom dette skulle løses, måtte det blant annet skje ved en likestilling, enten ved at alle får statlig tilskudd, eller at alle får kommunale tilskudd. Det siste har STL frarådet, ettersom det er svært byråkratisk og uoversiktlig. Å gjøre alt statlig kommenterer vi nedenfor.

Dersom Den norske kirkes relasjon til kommunen beholdes som i dag, bør det etableres obligatoriske ordninger for kommunens kontakt med andre tros- og livssynssamfunn.

5.1. Om statliggjøring av tilskudd

Til tross for sitt smale mandat og begrensede ressurser, gir ekspertutvalget heldigvis noen refleksjoner som går utover mandatet (rapportens kapittel 5.5).

I rapportens kapittel 5.5.2, diskuterer utvalget statliggjøring av tilskuddet til Den norske kirke. Her viser utvalget til flere utredninger og offentlige dokumenter: «Samme kirke – ny ordning» (2002)²⁰, «Staten og Den norske kirke» (NOU 2006: 2)²¹ og Kulturdepartementets høringsnotat fra 2017 («Forslag til ny lov om tros- og livssynssamfunn»)²². Sammen fremhever de betydelige fordeler ved det ekspertutvalget kaller «økt statlig ansvar for andre deler av den offentlige finansieringen av Den norske kirke enn gravplassforvaltningen». Det vises samtidig til at debatten som fulgte etter disse utredningene og notatene viste at det ikke var politisk vilje for en slik løsning den gang. Selv viser utvalget hvordan en statliggjøring ville gi betydelig forenkling for kommunene, og at det generelt ville gi en enklere administrasjon og mer gjennomskiktighet. Utvalget mener også endringen for Den norske kirke vil gi mer selvstendig styring og mulighet for helhetlige og målrettede tiltak i egen organisasjon.

I prosessen frem til ny trossamfunnslov i 2021, spilte STL inn statliggjøring av tilskuddet som et fordelaktig grep. Dette er gjengitt i Prop. 130 L (2018–2019), s.158²³, hvor det vises til at STLs primærstandpunkt om at staten bør overta kommunenes finansieringsansvar for Den norske kirke. Det vil gi betydelig reduksjon i byråkrati, der hundrevis av vedtak i kommunene vil erstattes med ett eller svært få vedtak i Stortinget. Historisk har det vært en støtte til en slik reform i STL. Samtidig har Den norske kirke hatt som primærstandpunkt at kommunene beholder finansieringsansvar for Den norske kirke lokalt.

«betydningen av at likebehandling sikres, også på et statlig nivå». Se «Oslo kommunes høringssvar til rapport om tilskudd til Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn», vedtatt 28.01.2026 ved Byrådsavdeling for kultur og næring.

²⁰ https://www.kirken.no/globalassets/irken.no/om-kirken/slik-styres-irken/kirkeordningen/2002-2012/bakkevig_utvalget_2002.pdf

²¹ <https://www.regjeringen.no/contentassets/62409504b06e47c68098feadee668d1/no/pdfs/nou200620060002000dddpdfs.pdf>

²² <https://www.regjeringen.no/contentassets/3e1f412509d348f28dc19343779026b5/no/pdfs/horingsnotat-forslag-til-ny-lov-om-tros--og-livssy.pdf>

²³ <https://www.regjeringen.no/contentassets/3f22263abc9045fab51cdbcddc4777e1/no/pdfs/prp201820190130000dddpdfs.pdf>

6. Drøfting av modellene ekspertutvalget skisserer

I rapportens kapittel fem, diskuterer utvalget mulige reformer i selve tilskuddsordningen, altså modellen for tilskudd til samtlige registrerte tros- og livssynssamfunn.

Det er viktig å bemerke at alternativene som ekspertutvalget har lagt frem er nokså begrenset av et smalt mandat. Det har ført til at både flere aspekter, undersøkelser og mulige løsninger har blitt utelatt og ikke utredet. Ekspertutvalget har derimot levert et viktig bidrag innenfor rammene av sitt mandat, som gode data og grunnlagsinformasjon til prosessen videre.

Når det er sagt, gjentar vi fra innledende bemerkninger, at utredningen viser at antagelsene om løpske utgifter ikke stemmer. Det gjenstår dermed et mer åpent spørsmål om hvilket problem man søker å løse med reform. STL gir nedenfor noen drøftinger knyttet til dette, samt av fordeler og ulemper ved de tre alternative modellene som ekspertutvalget peker på som mulige reformer.

6.1. Ekspertutvalgets modell B

Vi starter med B, fordi det anses å ha flest negative aspekter. Alternativ B innebærer en slags «trappevis» frys og justering av tilskuddet til tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke. Utvalget foreslår at tilskuddsnivået settes ved starten av hver stortingsperiode.

Selv om tilskuddet fastsettes for en periode av gangen, vil det måtte være kriterier for de gangene det skal fastsettes. Dersom både Den norske kirke skal få tilskudd som i dag, og medlemstall anses som beste kriterium, vil den eneste forskjellen er at det skjer ved større «hopp» med en lenger periode imellom, i stedet for mer jevnlig og gradvise endringer. Dette kan innebære at departementet må finne større rom i statsbudsjettet hvert fjerde år, noe som kan være vanskeligere enn en jevn økning.

Utvalget påpeker at en slik fryse-ordning vil kunne «føre til større ulikhet i forhold til både Den norske kirke og til andre tros- og livssynssamfunn». Forskjellen mellom tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke, er avhengig av om de opplever økning eller reduksjon i medlemmer. I tillegg ser vi muligheter for at forskjellen mellom disse vil økte på enda en annen måte, også utenfor Stortingets kontroll. En regelstyrt endring etter prisveksten for de utenfor Den norske kirke vil kunne gi dem relativt mer enn til Den norske kirke. Det kan skje dersom det gjøres som i en av utvalgets forslag, at tilskuddet til tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke i «den fryste perioden» fortsatt skal justeres «i takt med prisutviklingen». Dersom politikerne i den fryste perioden av en eller annen grunn velger å prioritere *lavere* økning til Den norske kirke enn prisutviklingen – som også har vært tilfellet de siste årene, særlig i kommunene – vil det skje.

I tillegg til potensiell forskjellsbehandling uten politisk kontroll i de fryste periodene, og at de samme mekanismene som i dag fortsatt vil kunne gjelde de årene justeringene foretas, er det ytterligere et uheldig aspekt: At tilskuddsnivået skal bestemmes i starten av hver stortingsperiode åpner for at nivået av tilskudd vil kunne svinge betydelig avhengig av politisk flertall. Det vil legge til rette for at tilskuddsnivå vil kunne bli

en fast valgkampsak, og oppfordre til politisk splid, heller enn forutsigbarhet og brede forlik, som er normen i dag. Forutsigbarhet og brede forlik er et sentralt hensyn av høy prioritet for hele Norges tros- og livssynssamfunn.

Til slutt, selv om det vil kunne avlaste rapporteringsbelastning for noen perioder av gangen, vil også dette kunne føre til utfordringer. Etter at nytt rapporteringsregime kom med ny lov i 2021, hører vi Statsforvalteren si at mange tros- og livssynssamfunn trenger tid på å sette seg inn i nye skjemaer og rutiner. Dette gjelder særlig de som er drevet av frivillige. Dersom man kun rapporterer hvert fjerde år, vil rutinene sette seg enda saktere, og sjansen for at rapporteringssansvarlige i medlemssamfunnene byttes ut øke. Kontinuitet, kunnskap og kompetanse vil bli svekket når rutinen ikke gjøres årlig. Det vil også kunne kreve ytterligere oppfølging av statsforvalteren, med de ekstra kostnader det krever.

STL fraråder modell B.

6.2. Ekspertutvalgets modell C

Utvalgets alternativ C har vi så, ettersom den vil medføre størst endring. Modellen har både fordeler og ulemper. På den ene siden, ville denne innebære størst reform. På den andre siden, har modellen potensial til å være den mest fremtidsrettede med tanke på de prognoser og forventinger til utvikling som ekspertutvalget selv gir for feltet (s. 40). De mener det er grunn til å anta at medlemstallene hos tros- og livssynssamfunnene vil fortsette å øke, med unntak av medlemstallet til Den norske kirke, som vil fortsette å synke.

En fordel med modell C, vil kunne være at den fjerner den mekanismen som noen anser som problematisk, der økt tilskudd til andre kan skje gjennom medlemsnedgang i Den norske kirke. Her foreslås et felles system for både Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn, i alle fall på statlig nivå.

Videre fremmer utvalget to løsninger, med henholdsvis en felles sats eller en felles pott som hovedtiltak. STL ønsker å være tydelig på at selv om utvalget fremmer disse alternativene på likestilt vis, er *effekten* av disse langt fra likestilte for oss. En *pott* er ikke en ønsket løsning etter STLs syn. En pott vil, for det første, ikke hensynta reelle behov for drift av Den norske kirke. For det andre, vil det legge opp til intern kamp og splid mellom tros- og livssynssamfunn, der økning for én, nødvendigvis vil føre til reduksjon for en annen. Det vil utfordre samhold og samarbeid på tvers av tros- og livssynssamfunn, som både er uønsket av oss og i strid med regjeringens satsningsområde #1 i strategien for et livssynsåpent samfunn, om samarbeid, brobygging og dialog²⁴. En felles *sats* er derfor å foretrekke fremfor en pott, og en slik ordning vil kunne føre til økt likebehandling.

En ulempe med modell C, er at den, under begrensningen av det smale mandatet, medfører en byråkratisk krevende og uforutsigbar ordning, med forsinkede justeringer for Den norske kirke, basert på kommunetilskudd. Dersom modell C skal innføres, vil det realistisk sett være en forutsetning å statliggjøre

²⁴ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/regjeringens-strategi-for-et-livssynsapent-samfunn-20252030/id3111211/?ch=3>

bevilgningen til Den norske kirke (jf. utvalgsrapporten s. 86–87), noe som forutsetter en større ombygging av tilskuddsordningen og som kan oppleves som en negativ konsekvens fra Den norske kirkes side. Som forklart i kapittel 5.1. ovenfor, har det vært STLs primærstandpunkt over tid at staten bør overta kommunenes finansieringsansvar for Den norske kirke og at det vil kunne være en fordel om tilskuddsordningen er lik for alle.

Et uavklart spørsmål ved alternativ C er hvordan ordningen vil påvirke beslutningstakernes perspektiver og insentiver. Dersom politikerne må forholde seg til en hel sektor av tros- og livssynssamfunn i budsjettprosessene, og ikke bare Den norske kirke, slik situasjonen er i dag, kan det påvirke prioriteringene.

Modell C kan, i likhet med de øvrige modellene, basere seg på medlemstall som vilkår, der en sats genererer tilskuddsbeløp etter tellende medlemmer. Dette forstås, i likhet med de andre modellene, å komme i tillegg til et tilskudd til Den norske kirke for å ivareta et nærmere definert samfunnsoppdrag, jamfør diskusjonen om beregningsgrunnlaget (se kapitlene 1 og 4 ovenfor).

6.3. Ekspertutvalgets modell A

Vi avslutter med alternativ A, ettersom det er alternativet som innebærer minst endring i selve modellen og dermed er mest kjent. Den vil videreføre dagens modell. Endringsgrepet her dreier seg kun om å justere beregningsgrunnlaget. Våre kommentarer rundt beregningsgrunnlaget fins i kapittel 4 ovenfor.

En ulempe med modell A, vil kunne være at den ikke fjerner det noen opplever som den problematiske mekanismen som muliggjør økt tilskudd til andre ved medlemsnedgang i Den norske kirke. Samtidig er det denne mekanismen som sørger til at tros- og livssynssamfunn understøttes på lik linje med Den norske kirke, med medlemstall som beste tilskuddskriterium.

Modell A er den modellen som representerer de minste endringene sammenlignet med dagens modell. Den viderefører dermed både noen av styrkene og svakhetene ved dagens modell. Den opprettholder bevilgningsnivået til Den norske kirke som en driver for bevilgningen til andre tros- og livssynssamfunn, en driver som modell C i større grad kan bidra til å svekke. Til slutt, er det usikkert om mangel på større endringer vil føre til at en debatt om tilskuddsordningen kommer opp igjen om få år. Vår klare opplevelse er uansett at dagens ordning fungerer godt.

6.4. Overordnet om de alternative modellene

Ovenfor har vi drøftet fordeler og ulemper ved de ulike ordningene. Kortest omtale fikk alternativ A, siden den er mest kjent og ligger til grunn i dag. Det betyr ikke at den vurderes som en mindre aktuell løsning.

Når det kommer til en konklusjon om hvilke ordninger som vi anser best, altså som i størst grad bidrar til et livssynsåpent samfunn, kan STLs syn oppsummeres slik:

- Modell A, nærmest dagens ordning, oppleves som en god ordning, og i praksis nokså likebehandlende, under forutsetning av at alle penger som bevilges til Den norske kirke, utenom det som gis til oppgaver på vegne av samfunnet, legges inn i beregningsgrunnlaget.
- Modell B frarådes, som det klart dårligste alternativet.
- Modell C oppfattes best i stand å møte de prinsippene STL har tradisjon for å legge til grunn, nemlig likebehandlingsprinsippet, samt de tidligere primærstandpunktene STL har fremmet, om at det er fordeler ved både statliggjøring og en likere ordning for alle, samtidig som at det vil innebære omfattende endringer, som ikke er udelte positivt.

Vi oppfatter både A og C som mulige løsninger, gitt våre merknader ovenfor.

Både A og C bør kunne kombineres med vårt forslag til tiltak for økt forutsigbarhet, som vi kommer inn på under kapittel 7 nedenfor.

7. Øvrige forslag til tiltak

7.1. Grunnlagsår og «forsinket» tilskuddsår vil gi økt forutsigbarhet

STL ønsker å fremme et eget tiltak om et slags «forsinket tilskudd». Dette henter inspirasjon fra forskrift om tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner. I § 2-8 bokstaver e-g defineres «grunnlagsår», «søknadsår» og «tilskuddsår», som tre separate år som følger kronologisk etter hverandre i en prosess for tilskudd. Et tilsvarende grep kan gjøres for tros- og livssynsfeltet, der medlemstall som rapporteres og kontrolleres ikke vil være grunnlag for tilskudd for inneværende år, som i dag, men for det følgende året.

Her er et eksempel på denne modellen: Medlemstall og stats- og kommuneregnskapene baseres på 31. desember i grunnlagsåret (år 1). Søknadene om tilskudd leveres og offentlig tilskudd budsjetteres i søknadsåret (år 2). Pengene utbetales som budsjettert i tilskuddsåret (år 3).

Dette løser flere problemer på en gang. Det skaper forutsigbarhet for departementet og Stortinget, som vil være i stand til å beregne nøyaktig antall kroner til statsbudsjettet før det vedtas. Det skaper også forutsigbarhet for tros- og livssynssamfunnene, som vil nyte samme forutsigbarhet i sine budsjetter og planverk. Samtidig vil tilskuddet kunne utbetales tidligere på året, eller i rater noen ganger i året, og dermed redusere risiko for likviditetsproblemer, som flere kan oppleve i påvente av saksbehandling over sommeren.

Den tydeligste ulempen er at det vil skape forsinkede effekter av både store endringer i medlemstall og nyregistrerte tros- og livssynssamfunn. STL mener likevel at fordelene på lang vei veier opp for slike ulemper.

7.2. Søknadsordning for nybygg og vedlikehold av eksisterende bygg

Som nevnt i punkt 4.4 ovenfor, foreslår STL sekundært å opprette en separat tilskuddsordning for bygg *dersom* Stortinget skulle vedta at en andel av utgifter til Den norske kirkes «marginale infrastruktur» tas ut av beregningsgrunnlaget. Vårt primærstandpunkt er gjengitt i kapittel 4.4 ovenfor.

En tilskuddsordning som dette kan gjøres både i den «kompensatoriske» modellen, alternativ A, eller som en felles ordning gjennom modell C. Det innebærer å ta ut en gitt størrelse av midlene og behandle dem separat i en egen ordning. Ordningen kan gjelde både investering for nybygg og vedlikehold av eksisterende bygg til tros- og livssynsformål. Det er også mulig å tenke seg at ordningen kan omfavne etablering av felles livssynsåpne seremonirom, som det er mangel på i dag. Det har historisk hatt andre søkere – nemlig kommuner, og ikke tros- og livssynssamfunn. Uavhengig av hvordan det løses, bør det kunne vurderes, ettersom byggene vil kunne komme flere tros- og livssynssamfunn til gode, i tillegg til alle de innbyggerne som ikke er medlem i noe tros- eller livssynssamfunn.

En tilskuddsordning for bygg vil ha en viss presedens i tidligere forvaltning, basert på ordningen «Tilskudd til private kirkebygg»²⁵, håndtert av Barne- og familiedepartementet, avsluttet i 2022²⁶. Formålet var å «gi trossamfunn utenom Den norske kirke og frivillige organisasjoner innenfor Den norske kirke mulighet til å bygge eller kjøpe kirkebygg eller forsamlingslokaler til lavere egenfinansiering».

Uavhengig av modell, vil en slik ordning kunne legge kostnadene som Den norske kirke har til bygg i dag til grunn. De nøyaktige tallene på dette er oss bekjent ikke lett tilgjengelige. Ekspertutvalget rapporterer at Den norske kirke i 2023 hadde driftsutgifter på 522 millioner kroner og investeringsutgifter på 481 millioner kroner, til sammen på ca. 1 milliard (jf. rapportens kap. 4.6.2). Det er usikkert om dette gir et fullstendig og korrekt bilde, men vi forstår det som at det ekskluderer kirkebevaringsprogrammet, som kun gjelder kulturhistorisk verneverdige kirkebyggene, og er omfattet av egen ordning.

Disse midlene håndteres i dag av kommunene, som har lovbestemt ansvar som omfatter bygging, vedlikehold og drift av kirkebygg for Den norske kirke. På hvilket politisk nivå en ny tilskuddsordning burde tilhøre, er et mer åpent spørsmål. Noen hensyn tilsier uansett at det bør være høyere enn kommunen, ettersom mange minoriteter gjerne bruker forsamlingshus på tvers av kommunegrenser i et mer regionalt perspektiv. Desentralisert ordning for tilskudd til regionale kulturbygg, som også kan omfatte livssynsåpne seremonirom i dag, behandles av fylkeskommunene²⁷. Samtidig er det antagelig nødvendig med en viss

²⁵ <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/bld/nyheter/2020/utlysning-tilskudd-til-private-kirkebygg/id2694370/>

²⁶ <https://tilskudd.lottstift.no/ordning/DT-0077/2021/private-kirkebygg>

²⁷ <https://www.regjeringen.no/no/dep/kud/tilskudd/desentralisert-ordning-for-tilskudd-til-/id86016/>

kompetanse om tros- og livssynssektoren, som fylkeskommunen har lite tradisjon for i dag. Til gjengjeld har de mer geografisk lokalkunnskap. Sistnevnte vil for eksempel BFD ha mindre av, enda BFD vil ha større sektorkunnskap.

Fordelene med en slik ordning er flere. For det første, vil en slik ordning i større grad hensynta faktisk behov, knyttet til kostnad som typisk ikke er jevn og løpende, men som kommer i større investeringer med lenger tid imellom. For det andre, vil det gi politikere og myndigheter større innsyn i hva pengene brukes til, samt økt kontroll. For det tredje, vil det skape bedre rom for å jobbe sammen om livssynsåpne seremonirom, som mangler tilfredsstillende støtteordninger i dag. Fordelene er mange, og en slik støtteordning vil kunne opprettes uavhengig av øvrige endringer i tilskuddsordningen for tros- og livssynssamfunn.

For klarhetens skyld, vil vi likevel gjenta, i tråd med kap. 4.3.1. ovenfor, at vårt primærstandpunkt prinsipielt er at utgifter til bygg og infrastruktur forblir i beregningsgrunnlaget.

8. Om eventuell implementering av reform(er)

Dersom reformer skal gjøres i tilskuddsordningen, påpeker utvalget at Grunnloven forutsetter varsomhet og gradvis endring, samt forutberegnelighet. De anbefaler derfor dialog med sektoren, gjerne lov- eller avtalefestet. Dette støtter vi, og vi stiller oss til disposisjon for samarbeid. Vi ber også departementet om å vurdere om det kan være aktuelt med overgangsordninger som gir tros- og livssynssamfunnene tid til å tilpasse seg, og/eller jevne ut eventuelle store endringer i tilskuddsnivå over noen år.

Med vennlig hilsen,

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn v/



Birte Nordahl,
generalsekretær



Kristine Høiland,
styreleder